

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 2/2014-30

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 25. marca 2014 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Jána Auxta a Rudolfa Tkáčika o sťažnosti S. D., zastúpeného JUDr. Ing. Vierou Kolačanskou, Advokátska kancelária, Námestie sv. Anny 7269/20A, Trenčín, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, na tlmočníka podľa čl. 47 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súde konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Čadca vo vykonávacom konaní vedenom pod sp. zn. 16 Em 5/2013 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo S. D. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, na tlmočníka podľa čl. 47 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie zaručené čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Čadca vo vykonávacom konaní vedenom pod sp. zn. 16 Em 5/2013 porušené boli.

2. S. D. priznáva finančné zadostučinenie v sume 4 000 € (slovom štyritisíc eur), ktoré je Okresný súd Čadca povinný vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

3. Okresný súd Čadca je povinný uhradiť S. D. trovy konania v sume 262,62 € (slovom dvestošesťdesiatdva eur a šesťdesiatdva centov) na účet advokátky JUDr. Ing. Viery Kolačanskej, Advokátska kancelária, Námestie sv. Anny 7269/20A, Trenčín, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 2/2014-13 z 15. januára 2014 prijal na ďalšie konanie sťažnosť S. D. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy, na tlmočníka podľa čl. 47 ods. 4 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Čadca vo vykonávacom konaní vedenom pod sp. zn. 16 Em 5/2013 (ďalej len „napadnuté konanie“).

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľ ako otec maloletej A. B. (ďalej len „maloletá“) bol účastníkom konania o nariadenie predbežného opatrenia v súvislosti s prebiehajúcim konaním vo veci starostlivosti o maloleté dieťa, ktoré začalo na návrh matky, ktorá žiadala zveriť maloletú do osobnej starostlivosti. Okresný súd vydal predbežné opatrenie sp. zn. 5 P 50/2012 z 19. apríla 2013, ktorým zveril maloletú do osobnej starostlivosti matky a zaviazal sťažovateľa prispievať na výživu maloletej. Proti uvedenému rozhodnutiu okresného súdu podal sťažovateľ odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd uznesením sp. zn. 6 CoP 88/2013, ktorým potvrdil uznesenie súdu prvého stupňa. Okresný súd uznesením vydaným v napadnutom konaní nariadil výkon rozhodnutia – odňatie maloletého dieťaťa otcovi a jeho odovzdanie do starostlivosti matky, pričom sťažovateľ tvrdí, že pri realizácii výkonu tohto rozhodnutia došlo k hrubému porušeniu jeho práv.

Sťažovateľ, ktorý je nepočujúci, namietal, že pri výkone rozhodnutia nebol prítomný tlmočník do posunkovej reči napriek tomu, že okresný súd má od roku 2009 vedomosť o jeho sluchovom postihnutí a vo všetkých konaniach vystupuje tlmočník z posunkovej reči, ktorý sa pravidelne zúčastňuje všetkých súdnych pojednávaní, keďže otec maloletej – sťažovateľ i matka maloletej sú nepočujúci. Takýmto postupom a konaním okresného súdu došlo podľa názoru sťažovateľa k porušeniu označených práv sťažovateľa.

Ústavný súd po prijatí sťažnosti sťažovateľa na ďalšie konanie 11. februára 2014 vyzval okresný súd na vyjadrenie sa k vecnej stránke prijatej sťažnosti a oznámenie, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti.

Vyjadrenie okresného súdu bolo ústavnému súdu doručené 24. februára 2014. V jeho prílohe sa nachádzal súdny spis, vyjadrenie predsedníčky okresného súdu, ktorá k veci uviedla:

„Pokiaľ sťažovateľ namietal v sťažnosti, že pri výkone rozhodnutia nebol prítomný tlmočník do posunkovej reči, jeho tvrdenie je pravdivé. Zo zápisnice na čl. 27 spisu vyplýva, že povinný bol vyššou súdnou úradníčkou dotazovaný, či vie čítať a písať. Po udelenom znaku súhlasu bol opäť písomne na mieste samom oboznámený o tom, že súd mu týmto spôsobom doručuje rozhodnutie o nariadení výkonu rozhodnutia.“

Predsedníčka okresného súdu v závere svojho vyjadrenia vyjadrila súhlas s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

Právna zástupkyňa sťažovateľa v stanovisku doručenom ústavnému súdu 12. marca 2014 vyjadrila súhlas s upustením od verejného pojednávania vo veci v konaní pred ústavným súdom. Vo svojom vyjadrení opätovne poukázala na neschopnosť nepočujúcich porozumieť písomnému textu.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy, na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy, na tlmočníka podľa čl. 47 ods. 4 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 47 ods. 3 ústavy všetci účastníci sú si v konaní podľa odseku 2 rovní.

Podľa čl. 47 ods. 4 ústavy kto vyhlási, že neovláda jazyk, v ktorom sa vedie konanie podľa odseku 2, má právo na tlmočníka.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Podľa § 49 zákona o ústavnom súde sťažnosť môže podať fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá tvrdí, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom sa porušili jej základné práva alebo slobody, ak o ochrane týchto základných práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym

režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy; napr. I. ÚS 13/00, I. ÚS 49/01).

Podstata základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktorú tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonáva (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy).

Ústavný súd vo svojej konštantnej judikatúre pravidelne pripomína, že nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (mutatis mutandis II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01).

Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutie všeobecných súdov, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne a zároveň by mali za následok porušenie

základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01).

Podľa čl. 51 ods. 1 ústavy domáhať sa práv uvedených v čl. 35, 36, 37 ods. 4, čl. 38 až 42 a čl. 44 až 46 tejto ústavy sa možno len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú. V danom prípade je týmto zákonom zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „OSP“).

Všeobecné sudy majú poskytovať v občianskom súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (§ 1 OSP; obdobne napr. IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07, III. ÚS 332/09).

Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodiť z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci, a preto z týchto hľadísk posudzoval ústavný súd aj sťažovateľom napadnuté konanie okresného súdu.

Základnou a najzávažnejšou námietkou sťažovateľa bolo jeho tvrdenie, že pri výkone rozhodnutia v napadnutom konaní nebol prítomný tlmočník z posunkovej reči, a to aj napriek tomu, že okresný súd mal vedomosť o tom, že sťažovateľ je sluchovo postihnutý a v prebiehajúcich konaniach pred okresným súdom (napr. sp. zn. 5 P 226/2009, 5 P 226/2009 a sp. zn. 5 P 50/2012) sa zúčastňuje tlmočník posunkovej reči, ktorý tlmočí obsah právnych úkonov sťažovateľovi ako účastníkovi konania a spolupôsobí pri komunikácii sťažovateľa s okresným súdom. Z namietaného pochybenia okresného súdu sťažovateľ odvodzoval porušenie svojich označených práv v napadnutom konaní. Okresný súd vo svojom vyjadrení doručenom 24. februára 2014 potvrdil pravdivosť tvrdenia sťažovateľa, že pri výkone rozhodnutia nebol prítomný tlmočník posunkovej reči.

V tejto súvislosti ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na závažnosť predmetu vykonávacieho konania (odobratie a odovzdanie dieťaťa), osobu sťažovateľa, ktorý je sluchovo postihnutý – nepočujúci, a skutočnosť, že v prebiehajúcich konaniach pred okresným súdom bol pribratý tlmočník posunkovej reči, ústavný súd nemal pochybnosť

o potrebe pribratia tlmočníka aj na účely vykonávacieho konania, a to aj napriek tomu, že sťažovateľ pri výkone právoplatného rozhodnutia okresného súdu vyjadril posunkom súhlas s tým, že vie čítať a písať. V okolnostiach prípadu okresný súd pri realizovaní výkonu rozhodnutia nezohľadnil špecifiká tohto úkonu, počas ktorého komunikácia prebieha v prevažnej časti ústne (najmä čo sa týka možnosti obrany účastníka konania, proti ktorému úkon smeruje), a skutočnosť známu z jeho rozhodovacej činnosti, a to potrebu pribratia tlmočníka posunkovej reči pri komunikácii so sťažovateľom, čím porušil povinnosť zabezpečiť možnosť na uplatnenie práv sťažovateľa v zmysle § 18 OSP.

Z okolností danej veci tiež vyplýva, že okresný súd nevenoval dostatočnú pozornosť samotnej príprave tohto špecifického spôsobu výkonu rozhodnutia. Podľa § 272 ods. 3 OSP pred nariadením výkonu rozhodnutia súd písomne vyzve povinného, ktorý sa odmieta podrobiť rozhodnutiu, aby sa rozhodnutiu podrobil. V tejto výzve upozorní tiež na následky neplnenia povinností ustanovených v rozhodnutí. Ak sa javí, že účel výzvy možno lepšie dosiahnuť pojednávaním, sudca je oprávnený nariadiť pojednávanie a môže naň predvolať povinného, oprávneného, maloleté dieťa, zástupcu príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately alebo zástupcu príslušného orgánu obce. Ústavný súd zastáva názor, že v takomto prípade sa javí nanajvýš účelné, aby súd využil oprávnenie nariadiť pojednávanie v zmysle citovaného ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku.

Na základe uvedeného a všetkých zistených skutočností ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým postupom okresného súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na tlmočníka v zmysle čl. 47 ods. 4 ústavy a zároveň aj k porušeniu jeho základného práva na rovnosť v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy. Sťažovateľ ako účastník konania mal nepochybne sťažené postavenie v rámci možnosti komunikácie so súdom, keďže zo skutkových okolností prípadu je nepochybné, že vzhľadom na jeho sluchové postihnutie a zníženú komunikačnú schopnosť nemohol efektívne reagovať, a tým uplatniť svoje práva, ak navyše išlo o emočne vypätú situáciu.

Porušenie procesných práv vyplývajúcich z príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku a čl. 47 ods. 4 ústavy znamená v danom prípade porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy „iným zásahom“ v zmysle § 49 zákona o ústavnom súde, jeho základného práva na rovnosť účastníkov

konania podľa čl. 47 ods. 3 ústavy a na tlmočníka podľa čl. 47 ods. 4 ústavy. V konečnom dôsledku však došlo aj k porušeniu práva sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak to je možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

V predmetnej veci došlo k porušeniu sťažovateľových základných práv podľa ústavy a práva podľa dohovoru postupom okresného súdu vo vykonávacom konaní, pričom samotný úkon (odňatie dieťaťa) bol už vykonaný. V danej situácii nie možné ani účelné navrátenie veci do pôvodného stavu (*restitutio in integrum*), preto ústavný súd nepristúpil k zrušeniu tohto „iného zásahu“ do práv sťažovateľa.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľ v sťažnosti žiadal priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 8 000 €, ktoré odôvodnil intenzitou zásahov do jeho práv a pocitom krivdy.

Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Ústavný súd pri rozhodovaní vzal do úvahy závažnosť porušenia označených práv sťažovateľa, ako aj samotný predmet vykonávacieho konania, sťažovateľovu psychickú ujmu vyplývajúcu z pocitu bezmocnosti a skutočnosť, že v prerokovávanom prípade neprichádza do úvahy restitutio in integrum. Na základe uvedeného dospel k záveru, že nepostačuje samotné konštatovanie porušenia označených práv sťažovateľa, preto je na mieste priznať finančné zadosťučinenie. Vzhľadom na všetky už uvedené okolnosti daného prípadu ústavný súd považoval priznanie sumy 4 000 € za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde (bod 2 výroku nálezu).

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom. Právna zástupkyňa sťažovateľa si uplatnila trovy konania, ktoré vyčíslila v celkovej sume 262,62 €.

Ústavný súd priznal sťažovateľovi trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom pozostávajúce z odmeny advokáta, a vychádzal pritom z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Podľa § 11 ods. 3 v spojení s § 1 ods. 3 vyhlášky je odmena advokáta (základná tarifa) v konaní pred ústavným súdom za jeden úkon právnej služby 1/6 z výpočtového základu.

Základom pre výpočet náhrady za úkon právnej služby je v danom prípade priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2012 v sume 781 €. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde) náhradu trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2013 (príprava a prevzatie vecí a písomné vyhotovenie sťažnosti) po 130,16 €. Ďalej má právna zástupkyňa

sťažovateľa aj nárok na náhradu režijného paušálu za dva úkony právnej služby podľa vyhlášky vykonané v roku 2012 po 7,81 €.

Keďže suma uplatnenej náhrady trov konania neprevyšovala sumu vypočítanú ústavným súdom, ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov konania v požadovanej sume 262,62 €.

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyňi sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia (bod 3 výroku nálezu).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. marca 2014